

Warszawa, dnia 18 lipca 2019 r.

KMP.570.6.2019.MZ

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur
z wizytacji Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych
w celu wytrzeźwienia Komendy Powiatowej Policji w Myśliborzu
(wyciąg)**

1. Wstęp

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania* (dalej jako: OPCAT), przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 4 marca 2019 r., do Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia Komendy Powiatowej Policji w Myśliborzu (dalej jako: PdOZ, Izba lub placówka), udali się przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej jako: KMPT lub Mechanizm): Aleksandra Osińska (psycholog), Klaudia Kamińska oraz Michał Żłobecki (prawnicy).

Celem wizytacji KMPT, zgodnie z art. 19 OPCAT, było sprawdzenie sposobu traktowania osób zatrzymanych przebywających w placówce, w celu wzmocnienia, jeśli to niezbędne, ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem, a następnie przedstawianie rekomendacji właściwym władzom w celu poprawy traktowania oraz warunków zapewnionych osobom pozbawionym wolności i zapobiegania torturom oraz innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, mając na uwadze odpowiednie standardy organizacji międzynarodowych. Podczas wizytacji sprawdzono w szczególności stopień dostosowania PdOZ do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania PdOZ przedstawionej przez podinsp. Bogdana Marciniaka – I Zastępcę Komendanta Powiatowego Policji w Myśliborzu oraz kom. Marka Walczaka – Naczelnika Wydziału Prewencji;
- oglądzie pomieszczeń Izby, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla zatrzymanych;
- zapoznaniu się z dokumentacją PdOZ, w tym: wybranymi protokołami zatrzymań, książką wizyt lekarskich, kartą zapoznania z regulaminem.

W trakcie wizytacji wykonano dokumentację fotograficzną.

Przedstawiciele KMPT poinformowali I Zastępcę Komendanta Powiatowego Policji w Myśliborzu o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Ponadto po zakończeniu wizytacji poddano analizie dokumentację związaną z funkcjonowaniem Izby.

W trakcie wizytacji przedstawiciele KMPT dokonali oceny przestrzegania praw osób zatrzymanych w obszarach związanych z legalnością ich pobytu w Izbie, traktowaniem przez funkcjonariuszy, realizacją prawa do informacji i ochrony zdrowia oraz zapewnionymi warunkami bytowymi. W niniejszym raporcie uwzględniono kwestie, które zdaniem pracowników KMPT należy poprawić, jak również mocne strony i dobre praktyki. Raport zawiera także sygnalizowane problemy wymagające zmian o charakterze systemowym.

2. Zakaz represji

Stosownie do art. 21 ust. 1 OPCAT żadna osoba (np. zatrzymany, funkcjonariusz, członek rodziny, inna osoba) lub organizacja, która przekazała KMPT informację, nie może ponieść jakiegokolwiek sankcji lub uszczerbku z tego tytułu, niezależnie czy udzieliła informacji prawdziwej, czy fałszywej.

Wskazany przepis OPCAT stanowi bowiem, że *żadna władza lub funkcjonariusz nie nakaze, nie zastosuje, nie pozwoli ani nie dopuści do stosowania jakiegokolwiek sankcji przeciwko jakiegokolwiek osobie lub organizacji, za przekazanie krajowemu mechanizmowi prewencji jakiegokolwiek informacji, prawdziwej bądź fałszywej, i żadna taka osoba lub organizacja nie poniesie żadnego uszczerbku w jakikolwiek inny sposób.*

3. Charakterystyka PdOZ

PdOZ przeznaczone jest dla kobiet i mężczyzn zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Izba dysponuje łącznie 8 miejscami w czterech pokojach dwuosobowych. Łączna liczba osób umieszczonych w PdOZ w latach 2017-2018 wyniosła ogółem - 777, w tym: podejrzani o popełnienie przestępstwa - 447, na polecenie sądu lub prokuratora - 206, doprowadzeni w celu wytrzeźwienia - 124. W 2019 r., do dnia wizytacji, w Izbie osadzono 79 osób.

4. Mocne strony i dobre praktyki

4.1. Stała obsada etatowa w PdOZ

Izba posiada stałą obsadę etatową (14 funkcjonariuszy). Na zmianie obecnych jest zawsze minimum 2 policjantów pełniących służbę w systemie dwunastogodzinnym. Podkreślić należy, iż nie jest to standardem wśród placówek wizytowanych przez Mechanizm. W razie konieczności (np. ze względu na dużą liczbę osób zatrzymanych lub konieczność objęcia zatrzymanego szczególnym nadzorem) do pełnienia służby kierowany jest dodatkowy funkcjonariusz. Taki sposób organizacji pozytywnie wpływa na podniesienie poziomu bezpieczeństwa osób zatrzymanych i pozwala skrócić czas reakcji na zdarzenia niepożądane.

5. Problemy systemowe

5.1 Kontrola osób zatrzymanych

W związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 grudnia 2017 r. dotyczącego niezgodności z Konstytucją braku ustalenia na poziomie ustawowym pojęć „przeszukania osoby” oraz „kontroli osobistej”, dnia 14 grudnia 2018 r. Sejm znowelizował ustawę z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2019 r. poz. 161.). W wyniku zmian wprowadzono i doprecyzowano pojęcia kontroli osobistej oraz sprawdzenia prewencyjnego.

Nowelizacji wymagają w dalszym ciągu akty wykonawcze, w tym rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb, w którym funkcjonuje pojęcie szczegółowego sprawdzenia. W obecnej sytuacji brak odpowiednich działań legislacyjnych skutkuje niespójnością obowiązujących przepisów.

Problem ten pozostaje w stałym zainteresowaniu KMPT.

5.2. Prawo do ochrony zdrowia

Badanie lekarskie zatrzymanych i właściwe dokumentowanie urazów stwierdzonych podczas badania uważane jest za podstawową i minimalną gwarancję chroniącą te osoby przed torturami i innymi formami złego traktowania, silnie podkreślaną przez międzynarodowe instytucje monitorujące traktowanie osób pozbawionych wolności – Podkomitet ONZ ds. Zapobiegania Torturom oraz Innemu Okrutnemu, Nieludzkiemu, Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (SPT) oraz Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu i Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT)¹.

Z uzyskanych informacji wynika, iż przed umieszczeniem w Izbie, badaniu lekarskiemu poddawane są osoby nietrzeźwe, a pozostałe tylko wówczas, gdy zachodzi sytuacja określona w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz. U. z 2012 r., poz. 1102) np. gdy osoba zatrzymana żąda przeprowadzenia badania lub posiada widoczne obrażenia ciała.

Pomimo, iż obowiązujące przepisy krajowe w zakresie funkcjonowania pomieszczeń dla osób zatrzymanych nie określają takiego obowiązku, przedstawiciele KMPT stoją na stanowisku, iż badaniom przed umieszczeniem w PdOZ powinny być poddawane wszystkie osoby.

Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie zwracał uwagę na konieczność wprowadzenia obowiązku przeprowadzania badań lekarskich każdej osoby zatrzymanej przez funkcjonariuszy Policji, m.in. w wystąpieniu generalnym z dnia 15 lutego 2012 r. skierowanym do Komendanta Głównego Policji (RPO-687961-VII-720.8.1/11/WS) oraz w Raportach rocznych Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w poprzednich latach.

Kwestię tę Rzecznik poruszał również w toku korespondencji dotyczącej przyjętego przez MSWiA i Komendę Główną Policji w dniu 11 marca 2015 r. dokumentu pt. Strategia działań nakierowanych na przeciwdziałanie naruszeniom praw człowieka przez funkcjonariuszy Policji.

Należy zaznaczyć, że takie badanie chroni też samych funkcjonariuszy przed fałszywymi zarzutami, że obrażenia u osób zatrzymanych powstały podczas ich pobytu pod

---

¹ European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT). Zobacz przykładowo: Drugie Sprawozdanie Ogólne, CPT/Inf (92) 3, § 36-38; Raport CPT z wizyty w Polsce, 25 czerwiec 2014 r., CPT/Inf (2014) 21, § 26, 30; Raport z wizyty w Polsce, 25 lipiec 2018 r., CPT/Inf (2018) 39, § 27.

nadzorem Policji. Z kolei świadomość ujawnienia ewentualnych śladów przemocy i ich udokumentowania może zadziałać odstrasżająco na osoby rozważające potencjalnie możliwość użycia przemocy wobec osoby pozbawionej wolności.

Ponadto zgodnie z Zasadą 24 Zbioru zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.) *osobie aresztowanej lub uwięzionej, tak szybko po przyjęciu do miejsca aresztowania lub uwięzienia, jak będzie to możliwe, zostanie zaproponowane odpowiednie badanie lekarskie, a później, kiedy będzie to potrzebne, zapewniona opieka medyczna i leczenie. Opieka medyczna i leczenie zostaną zapewnione bezpłatnie.*

Z uwagi na powyższe przedstawiciele KMPT zalecają poddawanie badaniom lekarskim wszystkich zatrzymanych przed ich umieszczeniem w PdOZ.

5.3. Przerzucanie na Policję obowiązku opieki nad osobami nietrzeźwymi

Przykład wizytowanego PdOZ wskazuje na aktualność problemu systemowego przerzucania na Policję obowiązku opieki nad osobami nietrzeźwymi. Problem ten był już sygnalizowany wielokrotnie przez Rzecznika Praw Obywatelskich w raportach rocznych z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur.

Należy mieć na uwadze, że poza badaniem lekarskim przed przyjęciem nie istnieje obecnie wymóg zapewnienia stałej opieki medycznej dla osób zatrzymanych przebywających w PdOZ. Brakuje zatem lekarza, który mógłby w jednostkach Policji czuwać nad trzeźwieniem osób umieszczonych właśnie w celu wytrzeźwienia, jak również i tych, które zatrzymane zostały w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa i znajdują się dodatkowo w stanie nietrzeźwości. Odpowiedzialność za bezpieczeństwo obu tych grup spoczywa na barkach funkcjonariuszy Policji, którzy mogą jedynie udzielić pierwszej pomocy przedmedycznej i wezwać pogotowie ratunkowe licząc, że interwencja nastąpi szybko i będzie skuteczna.

Takie rozwiązanie w ocenie KMPT nie jest jednak satysfakcjonujące, bo nie chroni w sposób należyty bezpieczeństwa zatrzymanych do wytrzeźwienia. Wymaga zatem zmian systemowych.

6. Obszary wymagające poprawy

6.1. Prawo do ochrony zdrowia

Badanie lekarskie przed przyjęciem do PdOZ przeprowadzane jest w zakładzie opieki zdrowotnej. Jak wynika z informacji uzyskanych podczas wizytacji, funkcjonariusze są co do zasady obecni podczas przeprowadzania badań lekarskich.

Obecność funkcjonariusza niewątpliwie osłabia prewencyjny charakter badania lekarskiego sprawiając, że zatrzymany może nie czuć się na tyle swobodnie, by opowiedzieć lekarzowi o wstydlivych dolegliwościach ani o sposobie, w jaki był traktowany. Są to zatem warunki, które w żaden sposób nie gwarantują ani poszanowania prywatności i intymności, ani zachowania tajemnicy lekarskiej. CPT wskazuje, że obecność funkcjonariusza podczas badania jest szkodliwa dla budowania właściwej relacji pomiędzy lekarzem, a pacjentem. Zazwyczaj nie jest ona też konieczna z punktu widzenia bezpieczeństwa.

Warto również przypomnieć w tym miejscu, że taka praktyka jest także niezgodna z przepisem rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz.U. z 2012 r., poz. 1102), który stanowi: *decyzję o obecności policjanta w trakcie badania lekarskiego osoby zatrzymanej podejmuje lekarz wykonujący to badanie (§ 4 ust. 2).*

Z uwagi na powyższe badanie medyczne powinno odbywać się poza zasięgiem wzroku i słuchu funkcjonariusza Policji. Obecność funkcjonariusza może natomiast usprawiedliwiać wyłącznie wyraźne żądanie lekarza.

6.2. Kontrola osób zatrzymanych

Podczas wizytacji ustalono, że zatrzymani przed umieszczeniem w PdOZ są poddawani kontroli osobistej celem wykrycia ewentualnych przedmiotów zabronionych lub niebezpiecznych. Kontrolę, w zależności od sytuacji, przeprowadza się jedno- lub dwuetapowo. Kontroli kobiet dokonują funkcjonariuszki Policji.

Wskazać należy, iż Ustawa z dnia 14 grudnia 2018 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018 poz. 2399) wprowadza w art. 15 ust. 1 pkt 9 pojęcie „sprawdzenia prewencyjnego”, dokonywanego *w celu ochrony przed bezprawnymi zamachami na życie lub zdrowie osób lub mienie lub w celu ochrony przed nieuprawnionymi działaniami skutkującymi zagrożeniem życia lub zdrowia lub bezpieczeństwa i porządku publicznego lub (...) znalezienia i odebrania przedmiotów, których użycie ze względu na ich właściwości może*

spowodować zagrożenie życia lub zdrowia lub bezpieczeństwa przeprowadzonych czynności osób:

– doprowadzanych przez Policję na polecenie lub zarządzenie uprawnionego organu lub w związku z realizacją czynności określonych przepisami prawa lub osób w stanie nietrzeźwości doprowadzanych przez Policję w celu wytrzeźwienia do siedziby jednostki organizacyjnej Policji lub innego miejsca określonego przepisami prawa lub wskazanego przez uprawniony organ, na polecenie lub zarządzenie którego dokonuje się doprowadzenia, w tym osób doprowadzanych umieszczonych w jednostkach organizacyjnych Policji w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia,

– zatrzymywanych w przypadkach określonych w ust. 1 pkt 2–3, osób zatrzymanych, przyjmowanych do jednostek organizacyjnych Policji do pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych lub policyjnych izb dziecka lub umieszczanych w tych pomieszczeniach (...).

Zgodnie z art. 15g ust.1 wspomnianej ustawy, sprawdzenie prewencyjne polega na manualnym sprawdzeniu osoby, zawartości jej odzieży oraz przedmiotów znajdujących się na jej ciele lub przez nią posiadanych, sprawdzeniu za pomocą środków technicznych niezbędnych do wykrywania materiałów i urządzeń niebezpiecznych lub których posiadanie jest zabronione, w szczególności broni, materiałów wybuchowych, środków odurzających, substancji psychotropowych i ich prekursorów, sprawdzeniu biochemicznym, lub z wykorzystaniem psa służbowego w zakresie niezbędnym do realizacji celu podejmowanych czynności w danych okolicznościach oraz w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, wobec której czynności są wykonywane. Może ono polegać w szczególności na żądaniu zdjęcia przez osobę zatrzymaną odzieży i obuwia (lub zdjęciu jej przez funkcjonariusza w przypadku niewykonania żądania przez zatrzymanego), dokonaniu oględzin ciała osób zatrzymanych oraz sprawdzeniu zdjętej odzieży i obuwia. W ramach przeprowadzania czynności sprawdzenia prewencyjnego, funkcjonariusz żądać może wydania oraz oddania do depozytu, lub w celu zajęcia lub zabezpieczenia środków płatniczych i przedmiotów wartościowych, dokumentów tożsamości, środków łączności oraz urządzeń technicznych służących do rejestrowania i odtwarzania informacji. Wydaniu podlegają także przedmioty, które mogą stanowić zagrożenie życia lub zdrowia lub bezpieczeństwa osoby poddanej sprawdzeniu prewencyjnemu lub innych osób albo bezpieczeństwa przeprowadzanych czynności, przedmioty mogące stanowić dowód w postępowaniu prowadzonym w związku z realizacją zadań, a także przedmioty stanowiące potencjalne zagrożenie dla porządku lub bezpieczeństwa osoby znajdującej się w PdOZ.

Warto podkreślić, iż jedynie w sytuacji znalezienia przy osobie zatrzymanej przedmiotów, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5 Ustawy o Policji, czynności sprawdzające względem zatrzymanego mogą przybrać postać kontroli osobistej, łącznie z możliwością sprawdzenia miejsc intymnych osoby zatrzymanej w „szczególnie uzasadnionych przypadkach”.

W tym kontekście należy także przywołać przepis art. 15d ust. 2 w/w ustawy, zgodnie z którym *Policjant dokonuje kontroli osobistej w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby kontrolowanej oraz w zakresie niezbędnym w danych okolicznościach do zrealizowania celu dokonywanej kontroli. Podczas sprawdzenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 3 i 5, osoba kontrolowana powinna być częściowo ubrana. Policjant najpierw sprawdza część odzieży, a przed sprawdzeniem kolejnej części umożliwia osobie kontrolowanej włożenie odzieży już sprawdzonej.*

Mając na względzie powyższe, KMPT zaleca poddawanie osób zatrzymanych kontroli osobistej jedynie w przypadku spełnienia określonych przepisami prawa, szczególnych przesłanek. Równocześnie Mechanizm zwraca się do Komendanta o dostosowanie wewnętrznych procedur przeprowadzania kontroli osobistej, tak aby miała ona charakter dwuetapowy.

6.3. Prawo do obrońcy

Zgodnie z informacją uzyskaną przez Naczelnika Wydziału Prewencji i funkcjonariusza pełniącego służbę w Pomieszczeniu podczas wizytacji, osobom zatrzymanym umieszczonym w PdOZ umożliwia się spotkanie z adwokatem lub radcą prawnym. Spotkania takie odbywają się w przylegającym do dyżurki monitorowanym pomieszczeniu, a podczas rozmowy obecny jest funkcjonariusz Policji.

W świetle uzyskanych informacji wskazać należy, iż prawo do spotkania z adwokatem stanowi jedną z podstawowych gwarancji chroniących przed torturami lub innymi formami niewłaściwego traktowania. Fizyczna obecność prawnika w miejscu zatrzymania mocodawcy umożliwia także dokonanie rzetelnej oceny jego stanu fizycznego i kondycji psychicznej. Ponadto spotkanie takie powinno odbywać się na osobności, bez obecności funkcjonariusza, gdyż tylko w takiej sytuacji osoba zatrzymana może czuć się na tyle swobodnie, by móc bez skrupowania przekazać istotne z punktu widzenia jej sytuacji prawnej informacje, a także opowiedzieć o sposobie, w jaki jest traktowana.

Powyższe uprawnienie zagwarantowane zostało na gruncie Kodeksu postępowania karnego (Dz.U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555), który w art. 245 § 1 stanowi, iż *zatrzymanemu na*

jego żądanie należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym, a także bezpośrednio z nimi rozmowę; w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, zatrzymujący może zastrzec, że będzie przy niej obecny.

W Dwudziestym Pierwszym Sprawozdaniu Ogólnym [CPT/inf (2011) 28] CPT stwierdza, iż umożliwienie osobom zatrzymanym przez policję dostępu do adwokata jest podstawowym zabezpieczeniem przed złym traktowaniem. Istnienie tej możliwości ma zniechęcający wpływ na tych, którzy są skłonni do złego traktowania zatrzymanych osób. Ponadto prawnik jest w znakomitej pozycji, by podejmować odpowiednie działania jeśli złe traktowanie faktycznie miało miejsce. Aby być w pełni skuteczne, prawo dostępu do adwokata powinno być zagwarantowane od samego początku pozbawienia osoby wolności. W rzeczy samej CPT wielokrotnie stwierdzał, że okres następujący natychmiast po pozbawieniu wolności, to czas, w którym ryzyko zastraszenia i fizycznego złego traktowania jest największe. Ponadto prawo dostępu do adwokata powinno mieć zastosowanie od chwili pozbawienia wolności, bez względu na status prawny osoby, o którą chodzi; a dokładniej, korzystanie z tego prawa nie powinno być uzależnione od formalnego uznania danej osoby za „podejrzanego”.

Dlatego KMPT przypomina o konieczności przestrzegania polskiego prawa, jak i standardów międzynarodowych i jak najszybszym stworzeniu odpowiednich warunków do realizacji prawa osób zatrzymanych do bezpośredniego oraz gwarantującego poufność kontaktu z obrońcą.

6.4. Prawo do informacji

KMPT podkreśla, że dostęp do informacji maksymalizuje poczucie bezpieczeństwa zatrzymanego, pozwalając mu pełnić aktywną rolę w zabezpieczaniu własnych praw. Spełnia więc prewencyjną rolę w zapobieganiu przemocy oraz stanowi podstawową gwarancję chroniącą osobę przed arbitralnym zatrzymaniem i złym traktowaniem, w tym torturami.

Wizytowana Izba dysponowała co prawda listą obrońców (adwokatów i radców prawnych), natomiast sami funkcjonariusze mieli ograniczoną świadomość jej istnienia, co uzasadnia przypuszczenie, iż informacja o możliwości skorzystania z rzeczony listy nie była standardowo przekazywana osobom przyjętym do PdOZ.

Warto przypomnieć, że dostęp osoby zatrzymanej do obrońcy powinien być możliwy od początku zatrzymania i przez cały okres pobytu pod nadzorem Policji, również w PdOZ. SPT zaleca, by władze krajowe zapewniły odpowiednią informację w zakresie dostępności do

prawnika, w tym prawnika z wyboru². Niewątpliwie więc lista adwokatów i radców prawnych udostępniana do wglądu osobom zatrzymanym stanowi skuteczne narzędzie, ułatwiające dostęp do pomocy prawnej. KMPT zaleca zatem, aby sama informacja o możliwości skorzystania z takiej listy znalazła się np. obok wykazu instytucji stojących na straży praw człowieka, który rozwieszony jest na terenie PdOZ.

Podczas analizy dokumentacji przedstawiciele Mechanizmu odnotowali, iż w jednym protokole zatrzymania obcokrajowca brakowało informacji o jego znajomości języka polskiego, a także o języku, w jakim zatrzymany pouczone został o regulaminie. Brakowało także informacji dotyczącej obecności tłumacza podczas czynności przeprowadzanych z udziałem cudzoziemca.

Otrzymanie przez osobę pozbawioną wolności zrozumiałych i aktualnych informacji o istotnych kwestiach, np. przysługujących prawach, obowiązujących procedurach, sposobie składania skarg, zwiększa poczucie bezpieczeństwa, pozwala odgrywać aktywną rolę w zabezpieczaniu własnych praw, ułatwia dostęp do mechanizmów skargowych, przez co pełni rolę prewencyjną w zapobieganiu przemocy. Szczególnie istotna jest tutaj sytuacja cudzoziemców, którzy najczęściej nie znają języka polskiego oraz prawa i procedur obowiązujących w Polsce.

SPT rekomenduje, by każda osoba pozbawiona wolności była już na początku zatrzymania informowana ustnie i pisemnie o powodzie jej zatrzymania oraz prawach, które jej przysługują. Pouczenie powinno być dokonane w języku, który zatrzymany może zrozumieć, sam zaś fakt odnotowany w dokumentacji³.

CPT podkreśla z kolei, że *prawa osób pozbawionych wolności nie mają większej wartości, jeśli osoby te nie są świadome ich istnienia. W związku z tym niezwykle ważne jest, aby osoby zatrzymane w areszcie policyjnym zostały bezzwłocznie i wyraźnie poinformowane o ich prawach w zrozumiałym dla nich języku*⁴.

---

² Na znaczenie dostępu do prawnika od początku zatrzymania i przez cały okres pozostawiania w areszcie policyjnym zwraca uwagę Podkomitet ds. Prewencji Tortur ONZ (SPT). Zob. przykładowo: Raport SPT z wizyty na Ukrainie, 18 maj 2017 r., CAT/OP/UKR/3, § 50; Raport SPT z wizyty w Brazylii, 5 lipiec 2012 r., CAT/OP/BRA/1, § 67; Raport SPT z wizyty na Malediwach, 26 luty 2009 r., CAT/OP/MDV/1, § 62 i 107; Raport SPT z wizyty na Ukrainie, 16 marzec 2016 r., CAT/OP/UKR/1, § 39 i 42; Raport SPT z wizyty w Mali, 20 marzec 2014 r., CAT/OP/MLI/1, § 21-22; Raport SPT z wizyty w Kirgistanie, 28 luty 2014 r., CAT/OP/KGZ/1, § 47 i 50; Raport SPT z wizyty w Togo, 28 kwiecień 2016 r., CAT/OP/TGO/1, § 115 i 116; Raport SPT z wizyty w Gabonie, 23 czerwiec 2015 r., CAT/OP/GAB/1, § 38 i 39.

³ Zob. Raport SPT z wizyty na Ukrainie, 16 marzec 2016 r., CAT/OP/UKR/1, § 35-36.

⁴ Zob. Dwunaste Sprawozdanie Ogólne, CPT/Inf (2002) 12, § 44.

Na konieczność należytego informowania zatrzymanych o przysługujących im prawach od samego początku pozbawienia wolności (czyli od chwili, gdy nakazuje się im pozostanie w jednostce Policji) i złą praktykę w tym zakresie, CPT zwrócił uwagę podczas wizyty w Polsce w 2013 r. Komitet podkreślił, że zatrzymani powinni otrzymać jasną ustną informację udzieloną w chwili zatrzymania, która przy przyjęciu w jednostce policji powinna zostać uzupełniona o pisemną informację o prawach przysługujących osobom zatrzymanym⁵.

W raporcie z wizyty w Polsce w 2017 r. CPT wskazał, że szczególną uwagę należy zwrócić na to, aby osoby zatrzymane rozumiały swoje prawa, zaś obowiązkiem funkcjonariuszy Policji jest upewnienie się, że tak właśnie jest⁶.

Zatrzymani powinni więc zostać niezwłocznie po przyjęciu do PdOZ, w sposób dla nich zrozumiały (zarówno ustnie i pisemnie), poinformowani o zapisach Regulaminu pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

KMPT zaleca każdorazowe umieszczanie w protokole zatrzymania cudzoziemca informacji o stopniu znajomości języka polskiego i języku, w którym pouczone zatrzymanego o jego prawach. Mechanizm rekomenduje także korzystanie z pomocy tłumacza w przypadku utrudnionej komunikacji z zatrzymanym cudzoziemcem.

7.1 Personel

Zgodnie z uzyskanymi informacjami w latach 2018 i 2019 (do dnia wizytacji) funkcjonariusze pionu prewencji uczestniczyli w szkoleniach dotyczących pełnienia służby w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

W związku z tym KMPT zachęca do poszerzenia katalogu szkoleń o zagadnienia związane z komunikacją interpersonalną i przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu. Warto też włożyć wysiłek w systematyczne promowanie i odświeżanie wiedzy w zakresie ochrony praw człowieka i zapobiegania torturom oraz innym formom złego traktowania, a także z zakresu zastosowania środków przymusu bezpośredniego.

Jak bowiem wskazuje SPT *szkolenie personelu powinno mieć charakter prewencyjny i obejmować funkcjonariuszy na wszystkich poziomach. Powinno mieć charakter przekrojowy i zawierać zasady i standardy w zakresie ochrony praw człowieka, ukierunkowane na zapobieganie torturom i innemu okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu*⁷.

---

⁵ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, 25 czerwiec 2014 r., CPT/Inf (2014) 21, § 31.

⁶ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, 25 lipiec 2018 r., CPT/Inf (2018) 39, § 28.

⁷ Zob. Raport SPT z wizyty w Meksyku, CAT/OP/MEX/1, § 95.

CPT z kolei podkreśla znaczenie rozwijania u funkcjonariuszy umiejętności komunikacji interpersonalnej, opartej na poszanowaniu godności człowieka. Taka umiejętność doprowadzi do zmniejszenia napięć i pozwoli funkcjonariuszowi na rozładowanie sytuacji, które w przeciwnym wypadku mogłyby przekształcić się w przemoc⁸.

W ocenie KMPT odpowiednio dobrany i wyszkolony personel policyjny jest w stanie prawidłowo wykonywać swoje obowiązki, bez uciekania się do przemocy. Stanowi też skuteczną gwarancję chroniącą osoby pozbawione wolności przed torturami. Dzięki swojej wiedzy i doświadczeniu oraz możliwości kontaktu z zatrzymanymi, ma możliwość bieżącego monitorowania ich zachowania i wyłapywania niepokojących sygnałów, świadczących o złym traktowaniu. Może także podjąć skuteczne środki zaradcze, w przypadku stwierdzenia niepokojących zdarzeń (np. poprzez podjęcie interwencji, udzielenie pomocy, czy zgłoszenie przełożonym swoich obaw i podejrzeń).

Dlatego ważne jest, by był on odpowiednio zmotywowany, świadomy w zakresie praw człowieka i postrzegał przemoc wobec zatrzymanych jako niedopuszczalny brak profesjonalizmu, rzutu na wizerunek całej Policji.

KMPT zachęca też do wkładania wysiłku w budowanie kultury organizacyjnej, która będzie propagować odpowiednie zachowanie personelu i zachęcać funkcjonariuszy do przeciwdziałania niewłaściwemu traktowaniu przez ich współpracowników oraz raportowanie takich przypadków.

7. Zalecenia

Na podstawie art. 19 Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur zalecają:

I. Komendantowi Powiatowemu Policji w Myśliborzu:

1. poddawanie wszystkich zatrzymanych badaniom lekarskim przed ich umieszczeniem w PdOZ;
2. umożliwienie przeprowadzenia badań medycznych poza zasięgiem wzroku i słuchu funkcjonariusza Policji, chyba że osoba wykonująca badanie podejmie inną decyzję;

---

⁸ Zob. Drugi Raport Generalny, CPT/Inf (92) 3, § 59-60.

3. dokonywanie kontroli osobistej jedynie w uzasadnionych przypadkach i w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami;
4. stworzenie warunków, w których spotkania osadzonych w PdOZ z obrońcą odbywać się będą poza zasięgiem wzroku i słuchu funkcjonariuszy;
5. każdorazowe umieszczanie w protokole zatrzymania cudzoziemca informacji o stopniu znajomości języka polskiego i języku, w którym pouczono zatrzymanego o jego prawach;
6. korzystanie z pomocy tłumacza w przypadku utrudnionej komunikacji z zatrzymanym cudzoziemcem;
7. włączenie do tematyki szkoleń dla funkcjonariuszy zagadnień związanych z komunikacją interpersonalną, przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu, stosowaniem środków przymusu bezpośredniego oraz systematyczne promowanie i odświeżanie wiedzy w zakresie ochrony praw człowieka i zapobiegania torturom, niehumanitarnemu i poniżającemu traktowaniu oraz karaniu.